

IESBA ETİK KURALLAR

Örnek Olay 8: Mevzuata Aykırılıklara Karşılık Verilmesi

[İşletmelerde Hizmet Akdi ile Çalışan Muhasebe Meslek Mensupları için]

Muhasebe mesleğinin ayırt edici özelliklerinden biri, kamu yararına hareket etme sorumluluğunun kabul edilmesidir. Muhasebe meslek mensupları, işverenlerinin veya müşterilerinin yasa veya düzenlemelere aykırı davrandığını tespit ettiği veya şüphelendiği durumlar ile karşılaşabilir. Etik Kuralların temel ilkeleri olan dürüstlük ve mesleğe uygun davranış, muhasebe meslek mensuplarının ilk önce kamu yararını gözeterek, mevzuata yönelik aykırılığa karşılık vermesini (NOCLAR) gerektirir.

İşletmede hizmet akdi ile çalışan bir muhasebe meslek mensubu yasa ve düzenlemelere yönelik aykırılık olduğunu fark eder veya olabileceğinden şüphelenirse, konunun niteliğini ve işverene, yatırımcılara, kredi sağlayanlara, mesai arkadaşlarına ve genel olarak kamuya zarar verme olasılığını göz önünde bulundurarak zamanında harekete geçmesi istenir. Bu durumda, meslek mensubunun aşağıdakileri yapması gerekir:

- Etik Kuralların yanı sıra Etik Kurallardan farklı olan veya bu kuralların ötesine geçen yerel ve düzenleyici hükümleri iyi bilmesi ve bunlar ile uyumlu olması gerekir (örneğin, konunun yetkililere bildirilmesi ile ilgili yükümlülükler veya yapılan işlemin işverene bildirilmesi ile ilgili yasaklar gibi)
- İş yerinin yasa ve düzenlemelere yönelik aykırılıklara karşılık verilmesi hususuna yönelik rehberlik sunan (örneğin, etik ve muhbirlik politikaları) halihazırdaki protokol ve prosedürleri göz önünde bulundurması gerekir.

Bu bölümde ele alınan aykırılıklar, örneğin, aşağıdaki mevzuata ilişkin olabilir:

- Dolandırıcılık, yolsuzluk ve rüşvet
- Bankacılık ve diğer finansal ürün ve hizmetler
- Verinin korunması
- Çevre koruma
- Menkul kıymetler piyasası ve menkul kıymetlerin alım-satımı
- Kara para aklama, terörün finansmanı ve suç gelirleri
- Vergi ve sosyal güvenlik yükümlülükleri ve ödemeleri
- Kamu sağlığı ve güvenliği.

Peki Sır Saklama?

- Mevzuata aykırılığın uygun otoriteye bildirilmesi, muhasebe meslek mensubunun işverene yönelik sır saklama yükümlülüğünün ihlali olarak değerlendirilmez.
- İşletmede hizmet akdi ile çalışan muhasebe meslek mensubu, bildirim ve beyanda bulunurken iyi niyetli hareket etmeli ve dikkatli olmalıdır.

İşletmede hizmet akdi ile çalışan bir muhasebe meslek mensubunun yükümlülükleri görevi / kıdemine bağlıdır.

IESBA Etik Kurallar, bir işletme bünyesindeki farklı görevlerin, farklı etki, yetki ve bilgiye erişim düzeyi olduğunu kabul eder. Buna göre, işletmede **kıdemli bir muhasebe meslek mensubuna** daha yüksek düzeyde yükümlülük verilir; çünkü bu kişiler işletmelerde önemli etki yaratabilecek karar alıcılardır. Kıdemli bir muhasebe meslek mensubu CFO veya Finans Grubu Başkan Yardımcısı unvanını alabilir, ancak bu unvandan çok daha önemlisi sahip olduğu etki düzeyidir. Benzer bir etkiye sahip olmayan daha genç bir muhasebe meslek mensubu eğer mevzuata aykırılık fark eder veya mevzuata aykırılık olabileceğinden şüphelenirse, orantısal olarak daha düşük düzeyde yükümlülüğe sahip olacaktır.

T Ü R M O B

TÜRKİYE SERBEST MUHASEBECİ MALİ MÜŞAVİRLER
VE YEMİNLİ MALİ MÜŞAVİRLER ODALARI BİRLİĞİ
(UNION OF CHAMBERS OF CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS OF TURKEY)

AŞAĞIDAKİ SENARYOYU İNCELEYELİM:

Büyük bir üretim şirketi, işe alımlar için adayları önceden tarayan bir Yapay Zekâ (AI) aracı geliştirdi. Ancak bu sistemin yakaladığı veriler, görüşülen kişilerin bilgisi veya onayı olmadan bir veri broker'ına satılmaktadır. Bu durum, ilgili ülkenin yerel veri koruma kanununa aykırıdır. Eğer işletmede hizmet akdi ile çalışan muhasebe meslek mensubu bu durumu fark eder veya şüphelenirse, kanuna uygun adımları atma yükümlülüğüne sahiptir.

MUHASEBE MESLEK MENSUBUNUN ŞİRKET İÇERİSİNDEKİ GÖREVİ VE KIDEM DÜZEYİNE BAĞLI OLARAK YAPMASI GEREKEN İŞLEMLER ÇEŞİTLİLİK GÖSTERİR.

Kıdemli Muhasebe Meslek Mensubu (Hizmet Akdi ile çalışan):

Şirketin CFO'su çalışanlar arasında şirketin sisteminin mevzuata aykırı olduğuna dair bir tartışmadan haberdar olursa, aşağıdakileri yapmalıdır:

- Yapay zeka (AI) sisteminin ve bu sistemin kullanımının niteliği ve koşulları, kişisel verilerin korunması kanununun bu kapsamda nasıl uygulandığı ve şirket ve paydaşları için sonuçları dahil konuyu derinlemesine anlamalıdır. Örneğin, görüşmeye gelenler için etkileri nelerdir? Şirket önemli bir parasal ceza veya itibarının zedelenmesine maruz kalır mı?
- CEO gibi kıdemli bir yönetici ile bu durumu müzakere ederek konuyu ele almalıdır ve aşağıdakileri yapmak için adımlar atmalıdır:
 - Konuyu Yönetim Kurulu gibi yönetimden sorumlu olan kişilere iletmek
 - Şirket içi soruşturma başlatmak
 - Eğer varsa, raporlama yükümlülükleri dahil yürürlükte olan yasa ve düzenlemeler ile uyumlu olmak
 - Örneğin, daha önce görüşülen kişilere konunun açıklanmasını sağlamalı ve sebep olabileceği zararı yok etmek için onlara yardımcı olmalı ve oluşabilecek sonuçların azaltılması, iyileştirilmesi veya hafifletilmesini sağlamalıdır.
 - “Bilgilendirilmiş onay” alınmadıkça ve diğer tüm yasal yükümlülükler yerine getirilmedikçe verinin satışının derhal durdurulmasının gerekli olduğuna dair CEO bilgilendirilerek yeniden meydana gelme riskini azaltmalıdır.

CFO’NUN YAPMASI GEREKEBİLECEK İLAVE İŞLEMLER

- Yönetimin denetimi ilgilendiren bilgilerini sunma görevinin bir parçası olarak konunun işletmenin dış denetçisine bildirilip bildirilmeyeceğine karar vermek.
- İşletmenin mevzuata aykırılığa vereceği karşılığın uygunluğunu değerlendirmek.
- İlave bir eylemin gerekip gerekmediğini belirlerken mesleki muhakemeyi kullanmak. CFO’nun kamu yararına uygun hareket ettiğine, [gerekli bilgiye sahip makul üçüncü tarafın](#) inanıp inanmadığını dikkate almak gerekir.

Mevzuattan kaynaklanan bir zorunluluk olmasa bile, duruma bağlı olarak ve işletmeden istifa ederek konunun yetkili bir kuruma bildirilmesi. Ancak, mesleki ilişkiden çekilme/istifa etme gereken önlemleri almanın yerini tutamaz.

Kıdemli Olmayan Muhasebe Meslek Mensubu (Hizmet Akdi ile çalışan):

Örneğin alacak hesaplarından sorumlu olan genç bir mali müşavir, veri broker'ının dosyasındaki dokümanı incelerken, bu konudan şüphelendiyse, aşağıdakileri yapması beklenir:

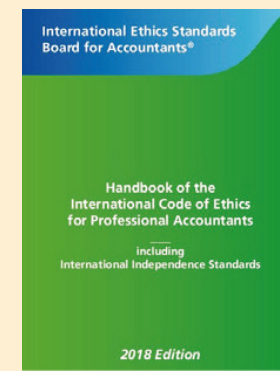
- Konuya ilişkin bilgi edinmeye çalışması
- Amiri ile veya amiri de bu konuya dahil ise şirketteki bir sonraki üst düzey kişi ile konuyu görüşmeyi değerlendirmesi

D İ K K A T

Yatırımcılara, kredi verenlere, çalışanlara veya kamuya önemli düzeyde zarar verebilecek, yasa veya düzenlemeye yönelik bir ihlalin olması durumunda, muhasebe meslek mensubu söz konusu ihlalin sonuçlarını azaltmak için konuyu yetkili kuruma derhal bildirmeye karar verebilir.

YARDIM

İşletmelerde hizmet akdi ile çalışan muhasebe meslek mensupları için mevzuattaki aykırılıklara karşılık verilmesi hükümleri Bölüm 260'da yer almaktadır. IESBA'nın web sayfasında bu konuya ilişkin kaynaklara ve yardımcı rehberlere yer verilmiştir. Aynı zamanda IESBA web sayfasında mevzuattaki uyumsuzluklara karşılık verilmesi konusunda kapsamlı bir alan ayrılmıştır.

www.IESBAeCode.org adresinde yer alan e-code muhasebe meslek mensupları için online bir kaynaktır. Etik Kurallara hızlı ve verimli erişim sağlayarak kullanımını, uygulanmasını ve uygulanmasını kolaylaştırır.